

УДК 902

ISSN 2545-4528 (печатено)  
ISSN 2545-4536 (електронски)

# археолошк **И**НФОРМАТОР

стручно списание од областа на археологијата

## број 4

# АРХЕОЛОШКИ ИНФОРМАТОР 4 (2020)



*Издавач*  
ЗГ МЕНЕЛАЈ - Прилеп

*лектор на македонски*  
Виолета Крстеска

## *Уреднички одбор*

*(главен уредник)*  
Елица МАНЕВА  
Филозофски факултет - Универзитет св. Кирил и  
Методиј - Скопје

*превод на англиски*  
Ѓурѓица Илиева Нацкова  
Дејан Ѓорѓиевски  
Ирена Теодора Весевска

*(членови)*  
Бошко Ангеловски  
ЈНУ Институт за старословенска култура - Прилеп

*тираж*  
100 примероци

Зоран Рујак  
НУ Завод за заштита на спомениците на културата и  
музеј Струмица

*печатни*  
СТОБИ ТРЕЈД

Орданче Петров  
ЈНУ Институт за старословенска култура - Прилеп

*доставно на*  
[www.informator.com.mk](http://www.informator.com.mk)

Александар Мургоски  
ЗГ Менелај - Прилеп

*адреса на редакција*  
ул. Павел Шатев, 34 - Прилеп,  
Република Македонија  
инт. страна [www.menelaj.mk](http://www.menelaj.mk), [www.informator.com.mk](http://www.informator.com.mk)  
електронска пошта: [arheoloski@informator.com.mk](mailto:arheoloski@informator.com.mk)

*Технички уредник и компјутерска обработка*  
Орданче Петров, Александар Мургоски

Издавањето на овој број на списанието е финансиски  
помогнато преку Годишната програма за проекти од  
национален интерес на Министерството за култура за  
2020 година



UDK 902

ISSN 2545-4528 (print)  
ISSN 2545-4536 (online)

# arheološk **i** NFORMATOR

Academic Journal of Archaeology

**volume 4**

# ARHEOLOŠKI INFORMATOR 4 (2020)



*Publisher*  
NGO MENELAJ - PRILEP

*Macedonian proofreading*  
Violeta Krsteska

## ***Editorial Board***

*(Editor-in-chief)*  
Elica Maneva  
Faculty of Philosophy - University of sts. Cyril and  
Methodius - Skopje

*Translation in English*  
Djurdjica Ilieva Nackova  
Dejan Gjorgjievski  
Irena Teodora Vesevska

*(editors)*  
Boško Angelovski  
PRI Institute of Old Slavic Culture - Prilep

*printed in*  
100 copies

*printed by*  
STOBI TREJD

Zoran Rujak  
NI Institute for Protection of Monuments of Culture and  
Museum - Strumica

*available on*  
[www.informator.com.mk](http://www.informator.com.mk)

Ordanče Petrov  
PRI Institute of Old Slavic Culture - Prilep

*journal address*  
Pavel Satev, 34 - Prilep,  
Republic of Macedonia  
web-site: [www.menelaj.mk](http://www.menelaj.mk), [www.informator.com.mk](http://www.informator.com.mk)  
e-mail: [arheoloski@informator.com.mk](mailto:arheoloski@informator.com.mk)

Aleksandar Murgoski  
NGO Menelaj - Prilep

*Technical editor and computer layout*  
Ordance Petrov, Aleksandar Murgoski

This volume of the Journal is financially supported by  
the Annual program of the Ministry of Culture of the  
Republic of Macedonia for 2020



## СОДРЖИНА

### *археолошки ископувања*

- ВЕЛУШКА ТУМБА КАЈ ПОРОДИН** 9  
Г. Наумов и други
- АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ ПАВЛА ЧУКА** 21  
А. Јакимовски и други
- ГРАДИШТЕ - ПЕШТЕРА** 33  
**СЕЛО КИСЕЛИЦА, ДЕЛЧЕВО**  
Т. Нацев и Д. Стојановски
- „ГРАДИШТЕ“ - БИСЛИМСКА КЛИСУРА** 41  
Д. Ѓорѓиевски
- „ПЕНДИКОВЦИ“ ВО ВАРОШ - ОХРИД** 49  
Б. Таневски

### *археолошки рекогносцирања*

- ХИДРОЕЛЕКТРИЧНА ЦЕНТРАЛА ЧЕБРЕН** 59  
А. Миткоски и Д. Темелкоски

### *конзервација и реставрација*

- ВАРДАРСКИ РИД - ГЕВГЕЛИЈА** 75  
Т. Нацев и Е. Сламков
- МОЗАИЦИТЕ ОД** 91  
**ТЕОДОСИЈАНСКА ПАЛАТА ВО СТОБИ**  
М. Тутковски
- МОЗАИЦИТЕ ОД** 99  
**ЕПИСКОПСКАТА БАЗИЛИКА ВО СТОБИ**  
М. Тутковски

## CONTENT

### *archaeological excavations*

- VELIŠKA TUMBA SITE NEAR PORODIN** 20  
G. Naumov et all.
- ARCHEOLOGICAL SITE PAVLA ČUKA** 31  
A. Jakimoski et all.
- GRADIŠTE - PEŠTERA** 39  
**VILLAGE OF KISELICA, DELČEVO**  
T. Nacev and D. Stojanovski
- “GRADIŠTE” - BISLIM GORGE** 48  
D. Gjorgjievski
- PENDIKOVCI IN VAROŠ - OHRID** 58  
B. Tanevski

### *archaeological surveys*

- HYDROELECTRICAL POWER PLANT ČEBREN** 73  
A. Mitkoski and D. Temelkoski

### *conservation and restoration*

- VARDARSKI RID - GEVGELIJA** 89  
T. Nacev and E. Slamkov
- MOSAICS OF THE** 98  
**THEODOSIAN PALACE IN STOBI**  
M. Tutkovski
- MOSAICS OF THE** 109  
**EPISCOPAL BASILICA IN STOBI**  
M. Tutkovski

*конзервација и реставрација*

**КОНЗЕРВРАЦИЈА И РЕКОНСТРУКЦИЈА НА ДВИЖНИ НАОДИ ОД ВРБЈАНСКА ЧУКА** 111  
Г. Стојанов

**РЕСТАВРАЦИЈА И КОНЗЕРВРАЦИЈА НА КУБУРА** 117  
М. Филева

*вариа*

**ИЗВОРОТ НА НЕОГЕНСКИОТ ВАРОВНИК ЗА ИЗГРАДБА НА ГРОБНИЦАТА ВО БРАЗДА** 123  
М. Басотова

**УШТЕ ЕДЕН РИМСКИ ВОЈНИЧКИ ГРОБ ОД ЛИХНИД** 133  
Д. Спасова

**АРХЕОЛОШКО ОТКРИТИЕ ЈУЖНО ОД ЦРКВАТА СВЕТА СОФИЈА ВО ОХРИД** 141  
П. Кузман

**ОМАЖ ЗА ПОСЛЕДНОТО ЖИВЕАЛИШТЕ И ВЕЧНОТО ПОЧИВАЛИШТЕ НА КАТАРИНА КАНТАКУЗИНА БРАНКОВИЌ ВО КОНЧЕ** 163  
Е. Манева

*џрикази*

**ИЗВЕШТАЈ ЗА МЕЃУНАРОДНАТА КОНФЕРЕНЦИЈА НА КРСТОСНИЦАТА НА КУЛТУРНИТЕ ИДЕИ: МАКЕДОНИЈА, БАЛКАНОТ, ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА – НАСЛЕДСТВО, МЕНАЏМЕНТ, РЕСУРСИ** 179  
И. Теодора Весевска

**ПРИКАЗ НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ANTIČNI NAGROBNI SPOMENIKI NA OVMOŠĀU MESTA SCUPI IN PODROĀJU KUMANOVA: IZDELKI, PROIZVODNI SIKLI IN KURSI“, ОДБРАНЕТА НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО ЉУБЉАНА** 183  
Д. Герасимовска

*conservation and restoration*

**116 CONSERVATION AND RECONSTRUCTION OF MOVEABLE FINDS FROM VRBJANSKA ĀUKA**  
G. Stojanov

**121 RESTORATION AND CONSERVATION OF A FLINTLOCK**  
M. Fileva

*varia*

**131 THE SOURCE OF THE NEOGENE LIMESTONE FOR BUILDING OF THE TOMB IN BRAZDA**  
M. Basotova

**140 ANOTHER ROMAN MILITARY GRAVE IN LYCHNIDOS**  
D. Spasova

**162 ARCHAEOLOGICAL DISCOVERY TO THE SOUTH OF THE SAINT SOPHIA CHURCH IN OHRID**  
P. Kuzman

**177 HOMAGE TO THE LAST RESIDENCE AND THE ETERNAL HOME OF KATARINA KANTAKOUZENE BRANKOVIĆ IN KONĀE**  
E. Maneva

*reviews*

**181 INTERNATIONAL CONFERENCE REPORT: ON THE CROSS-PATH OF CULTURAL IDEAS: MACEDONIA, THE BALKANS, SOUTHEAST EUROPE – HERITAGE, MANAGEMENT, RESOURCES**  
I. Teodora Vesevska

**187 REVIEW OF THE PHD DISSERTATION “ROMAN SEPULCHRAL MONUMENTS IN THE SCUPI AND KUMANOVO REGION: PRODUCTS, PRODUCTION CYCLES AND CLIENTS“, DEFENDED AT THE FACULTY OF PHILOSOPHY AT THE UNIVERSITY IN LJUBLJANA**  
D. Gerasimovska

**FOLIA ARCHAEOLOGICA BALKANICA IV 189**  
**IN HONOREM PROFESORIS, VIRI CLARISSIMI**  
**AC DOCTISSIMI VIKTOR LILČIĆ ADAMS**

Главен уредник Ратко ДУЕВ  
Скопје: Филозофски факултет, 2019. стр. 9-631/  
ISBN 978-608-238-163-3  
J. Савеска

*In memoriam*

**ИВАН МИКУЛЧИЌ 193**  
**АРХЕОЛОГ SUI GENERIS**  
**(1936-2020)**

**192 FOLIA ARCHAEOLOGICA BALKANICA IV**  
**IN HONOREM PROFESORIS, VIRI CLARISSIMI**  
**AC DOCTISSIMI VIKTOR LILČIĆ ADAMS**

Editor-in-chief Ratko DUEV  
Skopje: Faculty of Philosophy, 2019. pp. 9-631.  
ISBN 978-608-238-163-3  
J. Saveska

*In memoriam*

**198 IVAN MIKULČIĆ**  
**ARCHAEOLOGIST SUI GENERIS**  
**(1936-2020)**





Дафина ГЕРАСИМОВСКА

Dafina GERASIMOVSKA

УДК 904(497.7)“652”:679.8  
(043.3)(049.3)

ПРИКАЗ НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ANTIČNI NAGROBNI SPOMENIKI NA OBMOČJU MESTA SCUPI IN PODROČJU KUMANOVA: IZDELKI, PROIZVODNI CIKLI IN KUPCI“, ОДБРАНЕТА НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО ЛЈУБЉАНА

REVIEW OF THE PHD DISSERTATION “ROMAN SEPULCHRAL MONUMENTS IN THE SCUPI AND KUMANOVO REGION: PRODUCTS, PRODUCTION CYCLES AND CLIENTS“, DEFENDED AT THE FACULTY OF PHILOSOPHY AT THE UNIVERSITY IN LJUBLJANA

Филозофски факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје  
dafina@fzf.ukim.edu.mk

Маја Басотова, „*Antični nagrobni spomeniki na območju mesta Scupi in področju Kumanova: Izdelki, proizvodni cikli in kupci*“, докторска дисертација одбранета на 2.12.2019 година на Филозофскиот факултет, Универзитет во Љубљана, Словенија; 183 страници, 1 табла, 7 карти во боја и 247 фотографии.

Авторката на докторската дисертација, Маја Басотова, е дипломиран класичен филолог и магистер по археологија. Нејзината докторска дисертација, изготвена под менторство на проф. др. Бојан Ѓуриќ и коменторство на проф. др. Валтер Прохаска и одбранета пред комисија чии членови беа и доц. др. Андреј Гаспари и проф. др. Ирена Лазар од Универзитетот во Љубљана, претставува единствен истражувачки труд со комплексен пристап кон оваа проблематика во Македонија.

Како извонреден познавач на класичните јазици, латински и старогрчки, по долгогодишните проучувања на античките епиграфски споменици на тлото на Република Македонија, во својата докторска дисертација Басотова вниманието го фокусираше на наодите од Скопскиот и Кумановскиот Басен проучувајќи ги натписите, декорацијата, како и материјалот од кој се изведени надгробните споменици што водеше и кон трагање по каменоломите во овој регион, активни во античкиот период.

Трудот се состои од вовед, девет поглавја со повеќе потпоглавја, заклучок,

Maja Basotova, “*Antični nagrobni spomeniki na območju mesta Scupi in področju Kumanova: Izdelki, proizvodni cikli in kupci*“, (Roman Sepulchral Monuments in the Scupi and Kumanovo Region: Products, Production Cycles and Clients) – a PhD dissertation defended on the 2 December 2019 at the Faculty of Philosophy at the University in Ljubljana, Slovenia; 183 pages, 1 plate, 7 maps in colour and 247 photographs.

The author of the PhD dissertation, Maja Basotova, is a graduated classical philologist, MA in archaeology. Her PhD dissertation was written under the mentorship of Professor Bojan Đurić, PhD and co-mentorship of Professor Walter Prochaska, PhD and defended in front of a Committee, the members of which were also docent Andrej Gaspari, PhD, and Professor Irena Lazar, PhD from the University in Ljubljana. This work is a distinct research essay with a complex approach towards this topic in Macedonia.

As an extraordinary expert of the classical languages – Latin and old Greek, after long years of studying of the ancient epigraph monuments in the area of the Republic of Macedonia, in her PhD dissertation, Basotova draws her attention to the findings of the Skopje and Kumanovo area, while studying the writings, the decoration, as well as the material of the sepulchral monuments, which led at the same time towards searching the quarries of this region that were active during the period of Antiquity.

листа на илустрации, библиографија, резиме на словенечки и англиски јазик, како и богат илустративен материјал во којшто се прикажани саркофази, надгробни стели и ари, пронајдени во Скопско – кумановскиот Регион, целосно или делумно сочувани.

Во воведниот дел, авторката го изложува и дефинира предметот на истражувањата, чија цел е анализа на материјалните основи на каменорезачкото производство во областа на Скупи и Кумановскиот Регион, во периодот од зачетоците на оваа дејност, па сè до почетокот на 4 век. Таа нè упатува на претходните дела што се однесуваат на предвидениот корпус на споменици и карактерот на минатите истражувања, како и на методолошкиот пристап којшто е специфичен и спаѓа во полето на т.н. *камени студиуми* (stone studies), кои ги поврзуваат геолозите и археолозите при истражувањето на античките споменици, применувајќи ги старите, но воведувајќи и нови методи во истражувањата.

Во првото поглавје насловено како *Употребен камен и неговите потенцијални извори*, Маја Басотова говори за употребата на каменот и можните каменоломи, како извор на неопходниот материјал за изведување на надгробните споменици, како и геолошкиот контекст на истражуваниот простор. Понатаму авторката ги претставува претходните дела од археолошката и геолошката литература, што се однесуваат на типовите на употребуваниот камен, потенцијалните каменоломи, области и описот на римските каменоломи во истражуваната област.

Второто поглавје носи наслов *Резултатите од геолошките анализи на примероциите камен*. При определувањето на карактерот, хемискиот состав на употребените камени блокови и нивната поврзаност со изворните каменоломи биле неопходни и специфични, постудиозни геолошки анализи кои ја упатија Маја Басотова во истражувачките центри на Австрија. Во ова поглавје таа ги презентира резултатите од геолошките анализи на земените примероци од каменоломите во Скопско - кумановската Котлина и пронајдените споменици во Скупи и

This dissertation is consisted of an introduction, nine chapters with various subchapters, conclusion, list of figures, references, summary in Slovenian and English, as well as rich illustrative materials depicting sarcophaguses, sepulchral stelae and arae, found in the Skopje-Kumanovo region, fully or partially preserved.

In the introductory part, the author exposes and defines the subject of research, the aim of which is analysis of the material foundations of the lapidary production in the area of Scupi and the region of Kumanovo, in the period since the beginnings of this activity until the beginning of the 4 century. She directs us towards the previous acts that refer to the foreseen corps of monuments and the character of past research, as well as the methodological approach, which is specific and can be classified in the field of so-called *stone studies* that connect geologists and archaeologists in the course of exploring ancient monuments, while applying the old, but at the same time introducing new methods of research.

In the first chapter entitled *Used Stone and Its Potential Sources*, Maja Basotova speaks of the use of stone and the potential quarries, as a source of the necessary material for manufacture of the sepulchral monuments, as well as the geological context of the researched space. Furthermore, the author presents the previous works of the archaeological and geological literature referring to the types of used stone, the potential quarries, areas and the description of the Roman quarries in the researched area.

The second chapter is entitled *Results of the Geological Analyses of the Stone Samples*. The process of defining the character, the chemical composition of the used stone blocks and their connection with the source quarries took specific and more studious geological analyses that directed Maja Basotova towards the research centres of Austria. In this chapter she presented the results of the geological analyses of the taken samples of quarries in the Skopje and Kumanovo valley and the discovered monuments of Scupi and the Kumanovo region. The author of the work presented more thoroughly

Кумановско. Авторката на трудот се задржува на хемиските анализи на примероците од мермер, мермерните групи, таа ги презентира дијаграмите произлезени од стабилната изотопска анализа, како и дијаграмите како резултат на повеќеваријантните анализи, а исто така ги прикажува и резултатите од анализите на другите видови камен како травертин, неогенски варовник и андезитски туф.

Во третото поглавје именувано како *Производи од хидротермален рекристализиран варовник - травертин*, станува збор за можните римски каменоломи со овој вид камен во Скопско - кумановскиот Басен, просторната распространетост на овој вид камен, како и времето на неговата употреба, преку датирање на спомениците од травертин. Маја Басотова, своето внимание го насочува и кон карактеристиките и структурата на стелите изведени од овој материјал - нивната формална и модуларна анализа, декоративните елементи на надгробните стели, саркофази/остеотеки и нивната формална анализа.

Во четвртото поглавје со наслов *Производи од неогенски варовник*, авторката се осврнува на производите од неогенски варовник, потенцијалните каменоломи околу Скупи со овој вид камен, активни во римскиот период на овој простор, нивната дистрибуција и временската застапеност, карактеристиките, структурата, модуларната анализа, декорацијата и значењето на надгробните стели пронајдени во Скупи. Во своите истражувања Басотова го проучува и постоењето на можните работилници кои се занимавале со делкање и моделирање на каменот.

Петтото поглавје под наслов *Производи од мермер: производи од тријапа на тасоски мермер, производи од тријапа мермер со карактеристики од Вуксан, производи од тријапа мермер од Говрлево - Драчевица*, Басотова ги разработува спомениците изведени од мермер, увезен од Тасос, застапеноста на овој мермер во Скупи, времето на неговата интензивна употреба, понатаму таа прави формална и модуларна анализа, и не упатува на карактеристиките,

the chemical analyses of the marble samples, the marble groups; furthermore, she presented the diagrams obtained as a result of the stable isotopic analysis, as well as the diagrams resulting from the multivariate analyses. At the same time, she presented the results from the analyses of the other types of stone, such as travertine, Neogenic limestone and andesitic tuff.

The third chapter entitled as *Products from Hydro-Thermal Recrystallized Limestone - Travertine*, discusses the possible Roman quarries containing this type of stone in the Skopje and Kumanovo area, the prevalence of this type of stone, as well as the time of its use, through dating of the travertine monuments. Maja Basotova pays attention to the specifics and the structure of the stellae manufactured of this material - their formal and modular analysis, the decorating elements of the sepulchral stellae, the sarcophaguses/osteothèques and their formal analysis.

In the fourth chapter entitled *Products of Neogenic Limestone*, the author discusses the products of Neogenic limestone, the potential quarries around Scupi containing this type of stone that were active in the Roman period at this area, their distribution and the temporal presence, the specifics, the structure, the modular analysis, the decoration and the meaning of the sepulchral stellae found in Scupi. In her research, Basotova studied at the same time the existence of the possible workshops that were engaged in chiseling and modelling of the stone.

The fifth chapter entitled *Marble Products: Products from the Group of Thasos marble, Products from the Group of Marble characterized from Vuksan, Products from the Group of Marble from Govrlevo - Dračevitsa*, Basotova elaborates on the monuments made of marble imported from Thasos, the presence of this marble in Scupi, the period of its intense use, furthermore, she makes formal and modular analysis and points us towards the characteristics, as well as towards the stylish and decoration manufacture of stelae. Next come the monuments of marble specific for the quarry of Vuksan in the area of Kumanovo, as well as a group of monuments

како и на стилската и декоративна изработка на стелите. Следуваат спомениците од мермер со карактеристики специфични за каменоломот Вуксан, Кумановско, како и група на споменици со слични карактеристики на Вуксан присутни во Скопскиот Регион. Покрај дистрибуцијата, хронолошката застапеност, карактеристиките и структурата на стелите, авторката се задржува и на орнаментиката на овие надгробни споменици. Во ова поглавје Басотова продолжува да ги следи спомениците од мермер кои ги сместува во групата Говрлево - Драчевица, трагајќи по изворните каменоломи, географскиот опсег на употребата на овој мермер и временската застапеност. Таа сепфатно ги анализира надгробните стели од овој материјал со сите нивни карактеристики и специфики.

Шестото поглавје насловено како *Производи од андезитски туф*, се однесува на Кумановскиот Регион, формалната и модуларна анализа, карактеристиките на стелите од овој вид камен на овој простор, нивната анализа, распространетост, временска припадност и декорација.

Седмото поглавје именувано како *Типологија на стели*, се однесува на класифицирање на стелите од различен вид камен во три основни типа со своите поттипови.

Во осмото поглавје со наслов *Производствени и производствени циклуси*, Маја Басотова го опишува римскиот начин на производство на надгробните споменици, преку неговите две фази, со дооформување во Скупи и Кумановскиот Регион како резултат на производниот циклус. Таа се задржува на локалната продукција на надгробни споменици од неогенски варовник, туф, мермер и травертин, како и на импортираните споменици од тасоски мермер изведени во работилниците во Тесалоника и во можната тасоска работилница во Скупи.

Деветото поглавје *Нарачувачи и куќувачи*, се однесува на нарачувачите на посебни типови надгробни споменици, вклучувајќи го материјалот, типовите на бараните споменици во Скупи и Кумановскиот Регион, во зависност

with similar characteristics of the Vuksan ones that are present in the Skopje region. Other than the distribution, the chronological presence, the characteristics and the structure of the stellae, the author paid due attention to the ornaments of these sepulchral monuments. In this chapter, Basotova continued to elaborate on the marble monuments placed in the Govrlevo – Dračevitsa group, searching for the source quarries, the geographical scope of use of this marble and the temporal presence. She comprehensively analysed the sepulchral stellae of this material with all their peculiarities and specifics.

The sixth chapter entitled as *Products of Andesitic Tuff* refers to the Kumanovo region, the formal and modular analysis, the specifics of the stellae of this type of stone at this area, their analysis, prevalence, period of use and decoration.

The seventh chapter entitled as *Typology of Stellae* refers to classification of the stellae of various types of stone into three basic types with their subtypes.

In the eight chapter entitled *Production and Production Cycles*, Maja Basotova describes the Roman manner of production of sepulchral monuments and its two stages, with the additional formation in Scupi and the Kumanovo region as the result of the production cycle. She goes into detail on the local production of sepulchral monuments of Neogenic limestone, tuff, marble and travertine, as well as on the imported monuments of Thasos marble manufactured in the workshops in Thessaloniki and the possible Thasos workshop in Scupi.

The ninth chapter *Orderers and Buyers* refers to the orderers of special types of sepulchral monuments, including the material, types of researched monuments of Scupi and the Kumanovo region, depending on the social status of the orderers, i.e. their belonging to the middle and high class in the Roman province society.

In the conclusion, the author summed up the results of all analyses, necessary for throwing a light to the lapidary activity in the region and points out to possible directions for research in the future

од социјалниот статус на нарачателите, односно нивната припадност на средно и високо имотната класа, во римското провинциско општество.

Во заклучокот, авторката ги резимира резултатите од сите изведени анализи, неопходни за осветлување на каменорезачката дејност во регионот и укажува на можните насоки за истражување во иднина што би произлегле од нејзините досегашни резултати.

Обемниот каталог на спомениците од овој регион ги опфаќа откриените саркофази, остеобеки, стели, плочи и ари, целосно или делумно сочувани, од кои некои се веќе објавени, а некои за првпат се третираат. Каталогот на спомениците ги содржи сите основни податоци и прецизно структурирани описи, кои претходно беа само делумно или воопшто не беа презентирани во досега објавените публикации.

Маја Басотова успеала да ги идентификува изворите на споменичниот материјал, обрнувајќи посебно внимание на сите детали, да ја проследи нивната употреба низ временскиот период до 4 век во Скопско – кумановскиот Регион, и пошироко, и да укаже на вредноста и значењето на овие наоди во реконструкцијата на животот во римскиот период, активностите со кои се занимавало населението, природата на општеството, политичките и економските прилики во овој дел од Римската Империја.

Ова дело, како единствен труд со ваков комплексен пристап кон истражување на археолошкиот фондус од сепулкрални споменици, претставува предизвик и вовед во понатамошни истражувања на бројните наоди од овој тип што секојдневно се појавуваат на локалитетите во Република Македонија.

that might come out of her results so far.

The wide catalogue of monuments of this region entails the discovered sarcophaguses, osteoteques, stellae, slabs and arae, fully or partially preserved, some of which have already been published, and others are being considered for the first time. The catalogue of monuments contains all the basic data and the precisely structured descriptions that were previously only partially or not at all presented in the publications so far.

Maja Basotova managed to identify the sources of the monument material, paying special attention to all details, follow their use in the period back to the 4 century in the Skopje-Kumanovo region and beyond and point out to the value and meaning of these findings in the reconstruction of life in the Roman period, the activities of the population, the nature of society, the political and economic occasions in this part of the Roman Empire.

This work, as a unique such paper with such a complex approach towards the research of the archaeological fundus of sepulchral monuments is both a challenge and an introduction into further research of the numerous findings of this type that appear on a daily basis in the sites in Republic of Macedonia.